Simone Weil

IZRAEL*

Szent Edith Stein (1891–1942) mellett élt a huszadik században egy kiemelkedő női gondolkozó, aki rendi kereteken kívül, de bizonyos tekintetben szintén Keresztes Szent János szellemi örökségét folytatta: Simone Weil (1909–1943) hiánnyal, nem-léttel, ürességgel kapcsolatos nézeteire, felfogására utalunk. Gondolatai annak ellenére sok római katolikust lenyűgöztek – közöttük Pilinszky Jánost és Jelenits Istvánt –, hogy röviddel a halála előtt keresztelkedett meg, és akkor sem szabályos módon (noha már 27 éves korától közeledett a vallás, azon belül a katolicizmus felé).

Az alábbi válogatás azokat a gondolatait tartalmazza, amelyeket a magyarul teljes egészében nem olvasható Nehézkedés és kegyelem *című világhírű könyvében a zsidóság kapcsán fogalmazott meg (37. fejezet). Kétségtelen, hogy nem tükrözik kellőképpen azt az egyszerre gondolati, irodalmi és meditatív-szemlélődő mélységet, amely a magyarul elérhető műveiből is árad, ám munkássága részét képezik, és elengedhetetlenek helyzetének megértéséhez. A fordító olyan szakasszal (uo., 3. fejezet) zárja a gyűjteményét, mely a kérdéskör „filozófiai megoldásának" tekinthető. Ezért is döntöttünk a közlés mellett.*

A kereszténység azért vált totalitáriussá, hódítóvá, pusztítóvá, mert nem az Isten e világon való hiányának és nem-cselekvésének fogalmát bontakoztatta ki. Éppúgy kötődött Jehovához, mint Krisztushoz. A Gondviselést az *Ótestamentum* sablonja szerint fogta fel: csak Izrael tudott Rómának ellenállni, mert hasonlított hozzá, s így a születő kereszténység azelőtt magán viselte a római szennyet, mielőtt a Birodalom hivatalos vallásává lett. A Róma által rákent rossz sohasem lett igazán jóvátéve.

Isten Mózesnek és Józsuénak merőben időbeni ígéreteket tett, olyan korban, amikor Egyiptom a lélek örök üdvére törekedett. Elutasítván az egyiptomi kinyilatkoztatást, a zsidóknak olyan Istenük lett, amilyet megérdemeltek: hús-vér Isten, kollektív Isten, a száműzetésig lélekhez nem szóló Isten (talán csak a *Zsoltárok*ban?)… Az *Ótestamentum* alakjai között csupán Ábel, Hénoch, Noé, Melkizedech, Jób, Dániel tiszták. Nem is meglepő, hogy efféle szökött rabszolgákból álló nép – annak a paradicsomi tájnak a meghódítói, ahol az azt létrehozó civilizáció felépítéséért egy szalmaszálat sem tettek keresztbe, de amelyet mészárlások kíséretében romba döntöttek – sok jóval nem rukkolhatott elő, „Nevelő Istenről" beszélni egy ilyen nép kapcsán kegyetlen tréfa.

Semmi meglepő nincs abban se, hogy ilyen alapokon álló, velejéig romlott, még inspirációjában is e szörnyű hazugsággal terhelt civilizációban – a miénkben – annyi rossz van. Izrael átka ül a kereszténységen. A kegyetlenkedések,

* Simone Weil: *La pesanteur et la grâce*. Párizs, 1991, France Loisirs. Részletek. *(A ford.)*

A fotókon: Simone Weil

az Inkvizíció, az eretneküldözések mind-mind Izrael hatása. A kapitalizmus is Izrael – amely kapitalizmus különösen Izrael legádázabb ellenségeinél sarkosodik ki.

Ember és Isten között csak a Közvetítő személye teremt hidat. Kívüle nincs *személyes* érintkezés, és nélküle Isten jelenléte az ember számára nem lehet más, mint kollektív, nemzeti. Izrael egyszerre döntött a nemzeti Isten mellett és utasította el a Közvetítőt. Talán egész lassan fordult a monoteizmus felé, de mindig visszacsúszott – és nem tudott nem visszacsúszni – a törzsi Istenhez.

✣

A természetfelettivel kapcsolatban álló ember lényege szerint király, mert – ugyan a végtelenül kicsiny alakjában – a társadalomba a transzcendencia fényét sugározza.

A társadalmi hierarchiában elfoglalt helye azonban teljesen lényegtelen.

A társadalmi rendben döntőbb befolyásra csak olyan tehet szert, akibe több szorult a fenevad energiájából.** Ő viszont nem részesülhet a természetfelettiben.

Mózes és Józsué példája mutatja, hogyan részesednek a természetfelettiből azok, akikben sok a társadalmi energia.

Izrael a természetfelettinek társadalmi szinten történő meghonosítási kísérlete. Feltételezzük, hogy amit ebből ki lehetett hozni, ki is hozták. Kár belemenni: az eredményben megmutatkozik, miféle isteni kinyilatkoztatásra képes a fenevad.

Ézsaiás elsőként áraszt tiszta fényt.

✣

Izrael ellenállt Rómának, mert Istene bár anyagtalan, a Császár színvonalán álló, időbeni uralkodó volt. A kereszténység pedig épp ennek köszönhette létrejöttét. Izrael vallása nem volt elég emelkedett ahhoz, hogy törékeny lehessen, és talán e földies szilárdsága folytán védelmezhette azt, ami a legemelkedettebb.

✣

A Passióhoz szükséges volt, hogy Izrael ne tudjon a Megtestesülésről. Róma ugyanígy (talán e két nép nem szerzett tudomást róla). Mégis, kellett, hogy Izraelnek legyen valami része Istenben. Mindazon rész, ami spiritualitás és természetfeletti nélkül megadathat. Erre a nem-tudásra, erre a sötétségre választatott. Ekként érthetők Ézsaiás szavai: *„Megkeményítettem szívüket, hogy ne hallják beszédemet."*

Ezért mocskos minden a bűntől Izraelben, mert a megtestesült istenségben való részesedés nélkül semmi tiszta nincs, és azért, hogy e részesedés hiánya nyilvánvalóvá legyen.

✣

** E mítosz eredetével kapcsolatban lásd Platón: *Az állam*. 6. könyv. *(A ford.)*

A tudat szennyes elsötétülése, amit a zsidóság nyilvánvalóvá tesz: Jákob harca az angyallal. *„Az Örökkévaló (…) majd tettei szerint mond ítéletet Jákob fölött. Kora gyermekkora óta fivére helyébe tolakodott, és érett korában győzedelmeskedett egy isten fölött. Harcolt egy angyallal, és legyőzte, az pedig kegyelemért rimánkodott…”*

Ugye, a legnagyobb szerencsétlenség, hogy Isten ellen hadakozunk, és nem győzetünk le?

✣

Izrael. Néhány prófétát leszámítva minden szennyes és kegyetlen – mintha sorsszerű volna – Ábrahámtól végig az egész vonalon. Mintha csak az ordítana róla: vigyázat, ez maga a rossz!

Vakságra választott nép, a Krisztus hóhérául választott nép.

✣

A zsidóság, e maroknyi, gyökerét vesztett, gyökértelenségében az egész földkerekséget magával rántotta. Hatása a kereszténységben azt eredményezte, hogy az saját múltjához képest gyökértelenné lett. A reneszánsz újragyökeresztetési kísérlete megbukott, mert orientációjában kereszténységellenes volt. A „felvilágosodás” irányultsága, 1789, a laikusság stb., ezek a fejlődés hazugságával még sokkal inkább elmélyítették az amúgy is mélységes gyökérvesztést. A gyökereiről lemetszett Európa a gyarmatosítások által pedig elmetszette a világ többi részét szellemi gyökereiről. A kapitalizmus, a totalitarizmus ugyanígy részét képezik a gyökérvesztési folyamatnak. Az antiszemiták természetesen a zsidó befolyás szálláscsinálói. Ám még mielőtt e befolyás mérgezhetett volna, keleten Asszíria, nyugaton Róma metszette el a gyökereket pallossal.

✣

Az isteni pedagógia gondolatával már az őskereszténység elültette a fejlődés fogalmát, mondván, hogy az emberek alakításának eszközével képessé válik majd a krisztusi üzenet befogadására. Ez egybevágott a közeli eseményekként megjövendölt egyetemes megtérés reménységével, és a világvége eljövetelével. Minthogy azonban egyik sem következett be, tizenhét évszázad elteltével a keresztény Kinyilatkoztatás momentumán túl újraértelmezték a fejlődés ezen eszméjét. Ettől kezdve e fogalomnak a kereszténység ellen kellett fordulnia.

A kereszténység igazába keveredett egyéb mérgek zsidó eredetűek. Ez sajátosan keresztény.

Az isteni pedagógia képes beszéde az üdvösség szempontjából egyedül számító egyéni sorsot a népek sorsába oldja.

A kereszténység harmóniát kívánt lelni a történelemben. Ez Hegel és Marx csírája. A történelem mint irányított folytonosság keresztény elképzelés.

Úgy tűnik nekem, kevés jobban elhibázott gondolat van ennél. Harmóniát keresni a folytonosan változóban, abban, ami az örökkévaló ellentéte, az ellentétek rossz házassága.

A humanizmus és mindaz, ami arra következett, nem az antikvitáshoz való visszafordulás,

hanem a kereszténység belső mérgezettségének elmélyítése.

✣

Csak a természetfeletti szeretet szabad. Ha erőltetjük, szükségképpen természeti szeretettel írjuk felül. De fordítva, a természetfeletti szeretet nélküli szabadosság, 1789-é, teljességgel üres, merő elvonatkoztatás, a valamikori világossá válás minden lehetősége nélkül.

A hiány elfogadása[***]

Amint a gáz, a lélek is igyekszik maradéktalanul kitölteni a rendelkezésére álló teret. Olyan gáz, amely összébb húzódna és hagyna egy kis űrt, ellentmondana az entrópia törvényének. Nem így áll a helyzet a keresztények Istenével. Ellentétben Jehovával, aki *természeti* Isten, a keresztények Istene *természetfeletti*.

Nem gyakorolni az összes képességet, nem élni minden erővel, amivel rendelkezünk, ezt jelenti elviselni az ürességet. Ellenkezik ez a természet minden törvényével: csak a kegyelem képes rá.

A kegyelem betölti és kelti is e hiányt, ám ahol nincs számára űr, oda nem tud behatolni.

A jutalom szüksége az amennyit adok, annyit kapok szüksége. Gátat szabva e szükségnek hiányt hagyunk, és ebbe az ürességbe, mint a nyomáskülönbségből adódó huzat, egyszerre természetfeletti jutalom árad. Ha bármi más fizetségünk van, nem jön el: csak e hiány hívja életre.

✣

Éppígy van az adósságok elengedésével (és nemcsak a nekünk tett rossz, hanem az általunk másoknak tett jó tekintetében is). Ekkor szintén önmagában fogadjuk el a hiányt.

Önmagában elfogadni a hiányt, természetfeletti dolog. Honnan az ellentételezés nélküli tett energiája? Az energiának máshonnan kell jönnie. Mégis, először kiszakítottságot, reménytelenséget kell átélnünk, az kell, hogy először űr támadjon. Űr: a lélek sötét éjszakája.

Az imádat, az irgalom (főként a kettő keveréke) valós energiát szolgáltat. Meg kell lennünk nélküle.

Jutalom nélkül eltelt idő kell, természetes vagy természetfeletti jutalom nélküli idő.

✣

A világnak is olyan képzetére van szükség, amelyből nem száműzték e hiányt. Hogy a világnak hiányozzék Isten. Mindez feltételezi a rosszat.

Az igazság szeretete azt jelenti, hogy elviselni az ürességet, következésképp elfogadni a halált. Az igazság a halál oldalán áll.

✣

Az ember csak villanásnyi időre szökhet el e világ törvényei elől. Mikor megtorpanunk, elmélyedünk, a tiszta intuíció, a mentális üresség, az erkölcsi üresség erejéig. Az ember természetfelettire csak e pillanatokra képes.

Aki elviseli valameddig a hiányt, vagy megkapja természetfeletti kenyerét, vagy aláhanyatlik. Szörnyű kockázat, de kockáztatni kell, és remény nélkül kell megállni egy pillanatig. Egyet nem szabad: belevetni magát.

Ford. Galgóczy István

[***] További részlet a fent hivatkozott műből. *(A ford.)*